

Versie 2 28-02-2011

Rapport van de Commissie Kerkrecht

inzake opdracht van de LV Nederlands Gereformeerde Kerken van Zwolle 2007

0 Samenvatting

De commissie bepleit ondersteuning van de verschillende kerkelijke vergaderingen om bij conflicten een rechtsgang te garanderen die voor God en mensen verantwoord is. Daartoe worden modellen en procedures geboden, maar ook toerusting en kerkrechtelijke adviezen.

1 Opdracht

De Commissie kreeg van de LV Zwolle 2007 enkele opdrachten in de sfeer van het kerkrecht, als weergegeven in [Bijlage 1](#) en samen te vatten als:

- [Doorlichting beroepsprocedures](#) (§ 3)
- [Onderzoek naar commissie arbeidsrechtelijke geschillen](#) (§ 4)
- [Enkele aanpassingen van het AKS](#) (§ 6)
- [Deelname in website \[www.kerkrecht.nl\]\(http://www.kerkrecht.nl\)](#) (§ 7)

2 Samenstelling Commissie

De Commissie bestond ten tijde van rapportage uit:

- br. S.R.S. Datema, Wageningen
- drs. G. van Dijk, Dalfsen
- mr. A.J. van Helden, Ede
- mr. J. Janssens-Boer, Utrecht
- mr. H. Rijken van Olst, Utrecht – secretaris
- ds. W. Smouter, Apeldoorn – voorzitter
- mr. L. Verheij, Rijswijk

3 Doorlichting beroepsprocedures

Dat het er eerlijk en rechtvaardig aan toe gaat, is belangrijk in de samenleving, maar niet minder in de kerk. Onrecht dat je in de kerk ervaren hebt, schaadt niet alleen je eigen belang maar ook je relatie met God en met de kerk. En als de rechter kerkelijke uitspraken moet corrigeren omdat elementaire beginselen van procesrecht zijn geschonden, dan is dat voor de kerk reden om zich te schamen. Daarom hebben we er allemaal belang bij dat fundamentele rechtsbeginselen juist in de kerk gehandhaafd worden.

Overigens gaat het niet alleen om een negatief belang: het voorkomen van brokken. Integendeel, God is de God van het recht en juist in de Bijbel leren we de beginselen van rechtspraak¹: het belang van hoor en wederhoor (Spreuken 18:17); de plicht om zorgvuldig

---

¹ D.A.C. Slump, Bijbelse principes voor het (kerkelijk) procesrecht. In "Welles, nietes. Omgang met conflicten", uitgave ICS 2000

te onderzoeken (Deuteronomium 13:14); de eis van onpartijdigheid (Exodus 23: 1-6). Deze principes zijn heel goed te herkennen in de afspraken die in Europa gelden voor procesrecht, ook al hebben die beginselen in kerkelijk recht hun eigen toepassing.

3.1 Een behoorlijke procesorde

Over welke rechtsbeginselen hebben we het dan? In [artikel 6](#) van het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) zijn deze beginselen als volgt samengevat²:

1. een vrije toegang tot een rechterlijke instantie;
2. een eerlijke behandeling, waaronder begrepen zijn:
  - a. hoor en wederhoor,
  - b. gelijke proceskansen, en
  - c. een deugdelijke motivering van de uitspraak;
3. openbaarheid van de rechtspraak;
4. berechting binnen een redelijke termijn;
5. onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechter.

3.2 Toepassing in de kerk

Deze spelregels van het EVRM gelden niet automatisch in alle kerkelijke geschillen. Als het gaat om kerkelijke tucht in leer en leven, dan zal een burgerlijke rechter zich daar niet gauw in mengen. Maar als iemands burgerlijke rechten ermee gemoeid zijn (arbeidsrecht, eigendomsrecht, of zijn privacy) dan zal de rechter desgevraagd de interne kerkelijke procedure toetsen aan deze beginselen. Ze zijn overigens zo fundamenteel, dat we er verstandig aan doen om ze ook te respecteren op gebieden waar de rechter zich niet over uitspreekt.

We bespreken de toepassing van deze beginselen in de kerkelijke rechtsgang en waar het mogelijk onder ons wringt.

3.2.1 Toegang

Er hoort eenduidig vast te liggen bij wie je je op welke rechten kunt beroepen. En het is belangrijk dat de afspraken daarover op papier staan en voor iedereen te raadplegen zijn. De regel in de NGK hierover is:

Art. 35 AKS Beroep op een meerdere vergadering

Tegen een besluit van de kerkenraad staat beroep open op de regiovergadering, en tegen een besluit van de regiovergadering op de landelijke vergadering.

Tegen elk besluit is slechts één beroep mogelijk; tegen een besluit dat de leer van de kerk, tucht over een ambtsdrager of ontslag van een predikant betreft staat echter beroep open tot op de landelijke vergadering.

Het *adres* bij beroep is daarmee wel duidelijk: de komende regiovergadering of landelijke vergadering. In de meeste gevallen is maar één beroepszaak mogelijk. Het mooie daarvan is dat je niet eindeloos kunt procederen; het betekent anderzijds wel dat de procedure heel zorgvuldig moet zijn omdat er geen hoger beroep mogelijk is.

Om willekeur te voorkomen is het wenselijk dat de kerkelijke vergaderingen een richtlijn voor de behandeling van beroepschriften hebben.

---

² A.H. Santing-Wubs, Kerken in geding (2002), [hoofdstuk 7](#).

3.2.2 Eerlijke behandeling

Bij deze regel gaat het niet zozeer over de eerlijke *bedoeling* van de rechters als wel over de eerlijke *kansen* voor beide partijen. Een zorgvuldig onderzoek van de feiten is daarbij nodig en dat kan vrijwel nooit op de kerkelijke vergadering zelf. Er zijn dus voorbereidingen nodig, en een duidelijk onderscheid in twee fasen: een eerste fase waarin de standpunten worden gehoord en de feiten worden vastgesteld. Daarna pas een fase van beraadslaging over de uiteindelijke beslissing. Aan een eerlijke behandeling dragen in elk geval bij:

a) hoor en wederhoor

Heel belangrijk is het recht op hoor en wederhoor. Dat omvat meer dan dat klager en kerkenraad allebei hun zegje mogen doen. Het omvat ook het recht op weerwoord: je moet elkaars stukken gelezen kunnen hebben en erop kunnen reageren. Het beste is als beide partijen in elkaars aanwezigheid worden gehoord. In de kerk zeggen we te gauw “het is vertrouwelijk want het gaat over personen”. Maar art. 35 AKS is hier duidelijk over: “Een gemeentelid, kerkenraad of regiovergadering die bij een besluit betrokken zijn geweest of belang hebben, krijgen gelegenheid in elkaars aanwezigheid te worden gehoord (...)”.

b) gelijke proceskansen

Het tweede punt is dat beide partijen het recht hebben een raadsman of –vrouw van eigen keuze mee te nemen. Het is verkeerd om dat te ontmoedigen als zou het ongeestelijk zijn.

c) deugdelijke motivering

Een deugdelijke motivering van de uitspraak is een vereiste. Dat betekent dat bij een uitspraak ook de argumenten horen, de gronden waarop de uitspraak is gebaseerd. De vereisten van hoor en wederhoor en van deugdelijke motivering brengen onder meer mee dat je niet kunt verwijzen naar bronnen die een van de partijen niet kent.

3.2.3 Openbaarheid

Kerken hebben bij problemen van nature de neiging tot geheimhouding en dat is in rechtspraak niet goed. In Israël vond rechtspraak plaats in de poort en dat was een openbare plaats. Openbaarheid heeft als doel dat men kan *zien* dat er recht gedaan wordt. Dat betekent niet per se dat iedereen bij alle overleg aanwezig moet kunnen zijn. Vanwege de privacy kan een geschil achter gesloten deuren worden behandeld. Als je dan maar op een andere manier en zeker in de uitspraak zichtbaar maakt dat de procedure op een deugdelijke wijze is verlopen en dat daadwerkelijk recht is gedaan.

3.2.4 Redelijke termijn

Kerkelijke molens malen langzaam, maar dat is niet altijd winst en in geschilzaken kan het zelfs betekenen dat de burgerlijke rechter een kerkelijke uitspraak doorkruist. Waarom malen kerkelijke molens langzaam? Veel beslissingen worden uitgesteld omdat een uitspraak pijnlijk is; dat wordt overigens niet minder als het langer duurt voordat een knoop wordt doorgehakt. Of het uitstel wordt veroorzaakt doordat de deskundigheid ontbreekt; dat is een eerlijke zaak maar zou eerder tot consultatie van anderen dan tot uitstel moeten leiden. Het is ook een praktisch probleem: een vlotte vergaderfrequentie is voor ruim bemenste kerkelijke vergaderingen niet haalbaar. Het is voor kerkelijke vergaderingen dan ook moeilijk om aan het vereiste te voldoen om een uitspraak binnen een redelijke termijn te doen. Voor één bijzonder heikele situatie hebben we een aparte regel: indien beroep is ingesteld inzake

tucht over of ontslag van een predikant wordt de landelijke vergadering vervroegd bijeen geroepen (art. 38.1 AKS). Maar al komt het weinig voor, er kunnen zich ook andere problemen voordoen waarbij de gebruikelijke rechtsgang niet binnen redelijke termijn uitsluitel kan bieden. We stellen dan ook voor ([Bijlage 4](#)) dat er een instantie komt die in dergelijke gevallen een voorlopige voorziening kan treffen.

3.2.5 Onafhankelijkheid en onpartijdigheid

Een kerkrechtelijk oordeel moet onafhankelijk en onpartijdig zijn.

Wat het eerste punt betreft: in de samenleving gelden strikte regels van onafhankelijkheid, gebaseerd op de *trias politica* (het scheiden van functies). In de kerk wordt de soep zo heet niet gegeten. Je zou kunnen redeneren dat een kerkelijke "rechter" nooit onafhankelijk kan zijn omdat hij door de kerken benoemd is. Maar dit bezwaar heeft de burgerlijke rechter herhaaldelijk verworpen. Toch blijft het een punt van aandacht en niet zonder reden hebben verschillende kerkgenootschappen een onafhankelijk orgaan voor rechtspraak, naast of in plaats van de kerkelijke vergaderingen.

Terwijl onafhankelijkheid een *middel* is, is onpartijdigheid een *vereiste* voor eerlijke rechtspraak. En dat is in de kerken, zeker in een klein kerkverband als het onze, nog niet zo eenvoudig. Als een regiovergadering moet oordelen over een klacht die tegen een kerkenraadsbesluit in een bepaalde gemeente is ingediend, vind je dan genoeg afgevaardigden die geen vriend of familie of (in geval van een predikant) bevriende collega van een van de partijen zijn? In de rechtszaal kun je een bepaalde rechter laten "wraken", dat is aanvoeren dat hij er teveel bij betrokken is. Ons art. 35 AKS spreekt uit dat wie eerder betrokken is geweest, niet deelneemt aan de beraadslagingen. In onze voorstellen ([Bijlage 2 art. 4.4](#)) bieden we ook een procedure voor wraking.

3.3 Aanbevelingen

De commissie adviseert de kerken, zich te verbinden tot hantering van bovengenoemde beginselen van een behoorlijke procesorde, waaronder begrepen de richtlijn voor behandeling van beroepschriften. Naar onze mening verdient deze richtlijn verankering in het AKS naar analogie van de verwijzing naar de "Procedure voor ontslag van een predikant om gewichtige redenen" in art. 10 AKS. Een concept daarvoor bieden we [hierbij als Bijlage 2](#).

4 Onderzoek naar commissie arbeidsrechtelijke geschillen

Aan onze commissie is opgedragen, de wenselijkheid en mogelijkheid te onderzoeken van een onafhankelijke commissie die bindende uitspraken doet in arbeidsrechtelijke geschillen ten aanzien van predikanten. Aanleiding daartoe is de overweging dat afgevaardigden naar de regiovergadering niet per definitie deskundig zijn op dit terrein en dat bovendien de kerken en afgevaardigden er wel erg dicht bij betrokken zijn.

Om de gestelde vraag te beantwoorden beschrijven we eerst de huidige situatie, dan de knelpunten en daarna de voors en tegens van een onafhankelijke commissie. We nemen daarbij het ontslag op grond van art. 10 AKS ("losmaking") als uitgangspunt. Dat neemt niet weg dat ook afzetting, schorsing of op non-actief stellen van de predikant in hun uitwerking het karakter hebben van een arbeidsrechtelijk geschil. De knelpunten en voors en tegens van een onafhankelijke commissie die we hieronder beschrijven, gelden in grote lijnen ook

voor die procedures. Ter wille van de leesbaarheid kiezen we ervoor om die niet telkens apart te noemen. We sluiten af met aanbevelingen.

4.1 Huidige situatie

De situatie bij ontslag op grond van art. 10 AKS is nu als volgt geregeld. Bij spanningen in de relatie tussen predikant en gemeente kunnen kerkenraad of predikant hulp en advies van de Vertrouwens- en adviescommissie (VAC) inroepen. Gelukkig leidt dit soms tot herstel van de verhoudingen. Als het niet anders kan vraagt de kerkenraad, overeenkomstig de bijlage bij de WAP-richtlijn, de regiovergadering om goedkeuring van het voorgenomen ontslag. Ook bepaalt de regiovergadering of de predikant beroepbaar kan blijven.

Zo althans zijn de regels. In de praktijk gaat het anders en het belangrijkste verschil is dat de VAC meestal in overleg met betrokkenen een beëindigingsovereenkomst opstelt waarin alles is geregeld. Dat heeft het onmiskenbare voordeel dat er geen discussie meer nodig is, hetgeen veel wrijving voorkomt. Zo'n door beide partijen getekende overeenkomst kleedt wel de rol van de Landelijke Adviescommissie WAP en die van de regiovergadering uit tot op het bot. De vraag is natuurlijk of dat erg is: de hele procedure van voornemen, verweer, mondelinge en schriftelijke behandeling is voor beide partijen belastend en als het ook zonder kan, zal niemand dat missen.

4.2 Knelpunten

Maar aan de andere kant: wie controleert er nu of het echt niet anders kon, of aan de belangen van betrokkenen recht is gedaan? Dat omvat ook de vraag of voldoende geborgd is dat met name de predikant in vrijheid tot de overeenkomst is gekomen en dat de getroffen regeling voor beide partijen billijk is. Wat dit betreft is het in elk geval belangrijk dat het de predikant vrij staat en dat hem zelfs geadviseerd mag worden om zich te laten bijstaan door een raadsman of –vrouw van eigen keuze.

Een complicerende factor is dat in de getekende overeenkomst vaak de bepaling wordt opgenomen dat beide partijen zich niet zullen uitlaten over de achterliggende problemen. Ook hiervan is het voordeel onmiskenbaar: de eer en goede naam van zowel predikant als gemeente zijn ermee gediend.

Maar een groot bezwaar ervan is toch wel dat zowel de rechtmatigheid van het ontslag als de mogelijkheid om beroepbaar te blijven onmogelijk nog te toetsen zijn. Wat toetsing van de rechtmatigheid betreft zou je kunnen zeggen dat die minder relevant is wanneer beiden in goed overleg tot het ontslag besloten hebben – al dient de vrijwilligheid ervan dan wel geborgd te zijn. Maar het is eigenlijk onmogelijk om te beoordelen of een predikant beroepbaar kan blijven wanneer de redenen van het ontslag geheim gehouden worden.

Een laatste en niet onbelangrijke opmerking bij de gegroeide praktijk is: het blijft natuurlijk mogelijk dat een predikant niet bereid is om een overeenkomst te tekenen en ook voor die situatie – die kan meebrengen dat door een der partijen beroep bij de landelijke vergadering wordt ingesteld – moet een goede regeling blijven bestaan. Eind 2009 ging iemand metterdaad in beroep bij de landelijke vergadering en toen werd duidelijk hoe lastig reguliere behandeling op een vervroegd bijeengeroepen landelijke vergadering is. Over procedures moest worden overlegd en bovenal realiseerden we ons hoe bezwaarlijk de behandeling van een dergelijke zaak door een vergadering van 48 personen is. Het dossier kan omvangrijk

zijn en er kunnen zoveel privacygevoelige kwesties aan de orde komen dat je je in gemeede kunt afvragen of we dat zo wel moeten willen.

4.3 Voor en tegen

Dat brengt ons bij de hoofdvraag, namelijk of de instelling van een onafhankelijke commissie die bindende uitspraken doet in arbeidsrechtelijke geschillen die predikanten aangaan, mogelijk en wenselijk is. Daarvoor pleiten de overwegingen dat zo'n commissie meer deskundigheid kan hebben, dat de leden ervan niet direct betrokken zijn bij partijen en dat de uniformiteit van behandeling en de privacy van betrokkenen ermee gediend is. Daartegen pleit dat de regiokerken, die het besluit moeten dragen en uitvoeren, meer op afstand worden geplaatst.

Wij vinden het belangrijk dat de kerken zichtbaar betrokken zijn bij de besluiten in de kerk, ook bij de moeilijke zoals ontslag van een predikant. Daarom is het goed hoewel pijnlijk dat de regiovergadering zich door goedkeuring mee verantwoordelijk maakt voor ontslag van een predikant en beslist of hij beroepbaar blijft. Bij die verantwoordelijkheid bieden VAC en Landelijke Adviescommissie WAP belangrijke ondersteuning maar de kerken zelf in hun afgevaardigden zijn geroepen om kerkelijk verantwoord te handelen. Het ontbreekt wel eens aan voldoende kennis en ervaring; op dat punt zien we in advies en toerusting een belangrijke rol weggelegd voor de elders in dit rapport ([§ 5](#) en [Bijlage 4](#)) bepleite "Commissie Kerkrecht en beroepszaken".

Wij vinden dat de *rechtspraak in eerste aanleg* in arbeidsrechtelijke geschillen op deze manier toevertrouwd kan blijven aan de kerken in hun regiovergadering. Maar we zijn van oordeel dat de zelfstandige behandeling van een hoger beroep in arbeidsrechtelijke geschillen het rechtsprekend vermogen van de vergaderingen, dat is dus van de landelijke vergadering, te boven gaat. Bij de behandeling van een hoger beroep gaan de vereiste arbeidsrechtelijke deskundigheid en de gewenste privacy nog zwaarder wegen.

Wij stellen voor dat bij hoger beroep in arbeidsrechtelijke geschillen die predikanten aangaan, de "Commissie Kerkrecht en beroepszaken" door het moderamen van de laatst gehouden landelijke vergadering wordt gevraagd om een zwaarwegend advies. De Commissie laat enkele deskundigen uit haar midden en desgewenst van daarbuiten (zie hierna onder 5.1) partijen horen en alles doen wat meer nodig is om uiteindelijk de kerken te dienen met een concept uitspraak. De landelijke vergadering neemt deze uitspraak over, tenzij hij strijdig bevonden wordt met Schrift en belijdenis dan wel apert onbillijk is. De vergadering baseert haar oordeel op kennisname van het verslag, het rapport en de concept uitspraak van de Commissie. Het horen van partijen maakt geen deel uit van de behandeling, overleg met de Commissie desgewenst wel.

Beroepszaken die de leer van de kerk of tucht over een predikant (schorsing of afzetting) betreffen kunnen niet anders dan door de landelijke vergadering zelf behandeld worden. Ook die geschillen hebben uiteraard vaak een arbeidsrechtelijk aspect en daarom is het geboden, in voorkomende gevallen de deskundigheid van de Commissie erbij te betrekken. Of een predikant schorsenswaardig is, moeten de kerken zelf bepalen. Of hij in die omstandigheden eerlijk behandeld wordt, vereist arbeidsrechtelijke deskundigheid.

Ons antwoord op de gestelde vraag is dan ook dat de instelling van een onafhankelijke commissie die bindende uitspraken doet in arbeidsrechtelijke geschillen die predikanten

aangaan, zeker mogelijk maar uiteindelijk net niet wenselijk is. Het is duidelijk dat we er dicht in de buurt komen, maar de betrokkenheid van de kerken zelf weegt ons zwaar. Vandaar ons advies, dat samen te vatten is als: kerkrechtelijke toerusting over de volle breedte, gedifferentieerde ondersteuning naar gelang de aard van het conflict, en een zwaarwegend advies bij hoger beroep op de landelijke vergadering.

4.4 Aanbevelingen

1. De “Procedure voor ontslag” etc als bijlage bij de WAP-richtlijn reguleert niet de gegroeide praktijk waarin in overleg een beëindigingsovereenkomst wordt opgesteld. Het is wenselijk om bepalingen daarvoor op te nemen in de procedure. Een aanzet daartoe bieden wij [in Bijlage 3](#).
2. De commissie adviseert de kerken zich te verplichten om bij voorbereiding van kerkelijke uitspraken die arbeidsrechtelijke aspecten hebben, een lid van de “Commissie Kerkrecht en beroepszaken” te betrekken.
3. Onderlinge hulp en advies is een van de basisfuncties van een regiovergadering. Bij hulp en advies over problemen tussen kerkenraad en predikant moet de regiovergadering wel bedenken dat hij uiteindelijk geroepen kan worden om een voorgenomen ontslag te beoordelen. De vergadering moet dus niet zover gaan in hulp en advies dat hij later niet onafhankelijk meer kan oordelen. Vaak is het beste advies om er een derde bij te halen, bijvoorbeeld de VAC.
4. Bij schorsing of op non actief-stelling gaat het om besluiten die een kerkenraad zelfstandig neemt en waartegen dus beroep op de regiovergadering (en later op de landelijke vergadering) openstaat. Als dat voorkomt, moet de regiovergadering zich bewust zijn een andere rol te hebben, die van rechter in beroep namelijk. Omdat hier weinig ervaring mee bestaat, is advisering gewenst en daarom inschakeling van de “Commissie Kerkrecht en beroepszaken” verplicht.
5. Bij hoger beroep in arbeidsrechtelijke geschillen die predikanten aangaan, stellen wij voor dat de “Commissie Kerkrecht en beroepszaken” door het moderamen van de laatst gehouden landelijke vergadering wordt gevraagd om een zwaarwegend advies. De Commissie laat enkele deskundigen uit haar midden en desgewenst van daarbuiten (zie hierna: 5.1) partijen horen en alles doen wat meer nodig is om uiteindelijk de kerken te dienen met een concept uitspraak. De landelijke vergadering neemt deze uitspraak over, tenzij hij strijdig bevonden wordt met Schrift en belijdenis dan wel apert onbillijk is.
6. Bij hoger beroep in tuchtrechtelijke geschillen die predikanten aangaan (“leer en/of leven”) geldt aanbeveling 2.

5 Commissie Kerkrecht en beroepszaken

In onze kerken zijn de regiovergaderingen en landelijke vergaderingen, in steeds wisselende samenstelling, belast met de behandeling van beroepszaken. Het is een groot voorrecht dat onze kerken weinig ervaring hebben in kerkelijke rechtspraak. Feit is wel dat we daardoor ook weinig ervaring opbouwen, terwijl die ervaring juist op kritieke momenten hard nodig is. Bij meerdere aan ons verwante kerkgenootschappen is er daarom naast deze kerkelijke vergaderingen een landelijk deputaatschap voor appèlzaken, dat sommige kwesties

zelfstandig beoordeelt en afhandelt, en in andere kwesties de kerkelijke vergaderingen adviseert met richtlijnen en procedures. Een zorgvuldige afweging is nodig om de wenselijkheid hiervan te bepalen. Het is ongewenst dat een zelfstandig college het feitelijke bestuur van de kerken op dit punt zou overnemen van de kerkelijke vergaderingen. Maar het is evenzeer ongewenst dat de goede bedoelingen van kerkelijke vergaderingen gefrustreerd worden door juridische gebreken of dat predikanten dan wel gemeenteleden het slachtoffer worden van goede bedoelingen zonder kennis van zaken.

5.1 Werkwijze in andere kerken

Bij de PKN is gekozen voor een soort landelijke kerkelijke rechtbank. Bij de GKV hebben de diverse kerkelijke vergaderingen een “deputaatschap appèlzaken” dat de behandeling van een beroep voorbereidt. Daarnaast is er een aparte [Commissie van Beroep](#) in predikantszaken. Deze commissie “is bevoegd bindende uitspraken te doen in arbeidsgeschillen, alsmede geschillen over de wijze van ambtsvervulling door de predikant, tussen predikanten en kerkenraden, waarvan is gebleken dat die niet door mediation kunnen worden beslecht”. Er is overleg geweest tussen onze commissie en de Commissie van Beroep, dat erin resulteerde dat we elkaars hulp kunnen invoeren bij de afhandeling van zaken. Achtergrond daarvan is dat het in grotere zaken moeilijk is om mensen te vinden die niet betrokken zijn geweest bij het onderwerp. Overleg om ook de CGK bij deze onderlinge hulp te betrekken vindt nog plaats. Voor een dergelijke samenwerking, waardoor de groep ervaren commissieleden voor de beslechting van geschillen kan worden vergroot heeft de GKV-commissie reeds toestemming gekregen van de synode van 2008.

5.2 Voorstel: Commissie Kerkrecht en beroepszaken

Wij kiezen er in ons voorstel voor om de rol van de kerkelijke vergaderingen, met name regiovergadering en landelijke vergadering, bij beroep in stand te houden, maar dan wel ondersteund door een landelijke “Commissie Kerkrecht en beroepszaken”. De rol van de kerkelijke vergaderingen vinden we belangrijk omdat daarmee voorkomen wordt dat moeilijke kwesties “ver weg” komen te liggen terwijl de kerken zelf de besluiten en de gevolgen daarvan moeten dragen. Ondersteuning vinden we wenselijk om daarmee de wisselende bemensing en beperkte ervaring in veel regiovergaderingen te compenseren. We maken bij deze ondersteuning onderscheid in gradatie van betrokkenheid.

- Bij alle besluiten staat het de kerken vrij om hulp en advies in te roepen van de Commissie.
- Bij beroep op een regiovergadering wordt altijd een lid van de Commissie toegevoegd aan de regionale commissie. Daarin begrepen is beroep tegen schorsing van een ambtsdrager of op non-actief stelling van een predikant.
- Ook bij gevraagde goedkeuring van een regiovergadering met voorgenomen ontslag van een predikant of afzetting van een ambtsdrager wordt een lid van de Commissie toegevoegd aan de regiovergadering danwel aan de door die regiovergadering in te stellen regionale commissie.
- Bij beroep op een landelijke vergadering wordt een lid van de Commissie betrokken en in een arbeidsrechtelijke zaak aangaande een predikant wijst de Commissie drie leden aan die een zwaarwegend advies uitbrengen aan de landelijke vergadering.

Bij al deze vormen van ondersteuning kunnen we, indien gewenst, een beroep doen op deskundigen uit de GKV en hopelijk ook de CGK.

5.3 Taken van de Commissie Kerkrecht en beroepszaken

De Commissie krijgt daarom een brede algemene opdracht met enkele specifieke taken:

1. Beschikbaar zijn voor hulp en advies op kerkrechtelijk gebied.
2. Deskundigheidsbevordering van regioscriba's en andere vertegenwoordigers van regiovergaderingen, door middel van periodieke toerusting waarbij kerkelijke casus worden behandeld.
3. Deelname aan de regiovergadering danwel aan de door de regiovergadering in te stellen regionale commissie in geval van gevraagde goedkeuring van ontslag van een predikant of afzetting van een ambtsdrager.
4. Verplichte advisering bij beroepsprocedures op regiovergaderingen en op de landelijke vergadering.
5. Zwaarwegend advies uitbrengen bij beroep op de landelijke vergadering in arbeidsrechtelijke geschillen, vergezeld van een concept-uitspraak welke uitspraak door de landelijke vergadering wordt overgenomen, tenzij hij strijdig bevonden wordt met Schrift en belijdenis dan wel apert onbillijk is.
6. Het treffen van een voorlopige voorziening bij spoedeisende belangen in een geschil op verzoek van een van de partijen.
7. Vertegenwoordiging van de kerken in de website www.kerkrecht.nl.

5.4 Werkwijze van de Commissie

De Commissie bestaat uit een groep deskundigen op kerkelijk en juridisch gebied. We denken aan vijf leden, waaruit per geval door de voorzitter een of meer leden aangewezen worden die geen direct belang bij het onderwerp hebben. Ook stellen we een [reglement](#) (Bijlage 4) voor de Commissie voor.

6 Enkele aanpassingen van het AKS

Het behoort tot het werk van de commissie om voorstellen te doen tot herziening van het AKS, waardoor de nieuwe bepalingen in de WAP-regeling over het op non actief stellen van predikanten worden geborgd, en om het ontslag van een predikant op eigen verzoek daarin een plaats te geven. Zie [onze voorstellen](#) (§ 8) op dat punt.

6.1 Overwegingen bij “op non-actief” stellen

De LV Lelystad 2004 heeft besloten een voorgesteld artikel over op non-actief stelling niet op te nemen in de WAP-richtlijn. De commissie WAP heeft echter gemerkt dat er behoefte is aan een duidelijke regel. Een kerkenraad en predikant vinden het beter om terug te kunnen vallen op een bestaande regeling, dan dat ze zelf het wiel moeten uitvinden. De LV Zwolle 2007 heeft op voorstel van de commissie WAP de op non-actief stelling toch opgenomen in de WAP-richtlijn (artikel 14a). Dit kan ertoe leiden dat in een rustig vaarwater afspraken gemaakt kunnen worden, die een eventuele losmaking kunnen voorkomen.

Terwijl de richtlijn in genoemd artikel 14a een en ander uitwerkt, dient althans de mogelijkheid voor deze maatregel genoemd te worden in het AKS, onder verwijzing naar bedoelde richtlijn.

6.2 Overwegingen bij ontslag op eigen verzoek

In het algemeen kan een predikant niet zo maar zijn ambt neerleggen, want hij is voor het leven benoemd. Toch kan van deze regel in goed overleg afgeweken worden. Het is wel een tere zaak: de scheidslijn tussen “ontslag” en “ontslag op eigen verzoek” is flinterdun en het is niet aanvaardbaar dat op een predikant druk uitgeoefend zou worden om zelf maar ontslag

te nemen. Het is in alle gevallen een zaak met (aanzienlijke) arbeidsrechtelijke consequenties en betrokkenheid van de Commissie Kerkrecht en beroepszaken is dan ook verplicht. Over de vraag of een financiële regeling getroffen dien te worden doen we geen uitspraak: dat hangt te zeer van de omstandigheden af. Beroepbaar predikant blijven lijkt ons geen optie, maar dat is een zaak waar de kerken zich wel nadrukkelijk over moeten uitspreken. In feite gebeurt het namelijk keer op keer dat een predikant bij ontslag op eigen verzoek wel predikant blijft, bijvoorbeeld met beroep op art. 9 AKS dat bedoeld is voor emeritaat.

6.3 Overwegingen bij Art. 35 AKS

Bij ons werk stuiten we ongezocht op het volgende. Art. 35 AKS stelt dat er doorgaans beroep in één instantie mogelijk is maar inzake de leer der kerk, tucht over een ambtsdrager of ontslag van een predikant beroep tot op de landelijke vergadering. Dit wekt de suggestie dat bij afzetting (dat is tucht over een ambtsdrager) of bij ontslag van een predikant twee keer beroep mogelijk is. In beide gevallen is de regiovergadering echter geen beroepsinstantie maar verleent de regiovergadering al dan niet goedkeuring aan de kerkenraad om tot afzetting of ontslag over te gaan. Bij ontslag en afzetting is dus maar één beroep mogelijk, namelijk op de landelijke vergadering, en bij dat beroep zijn kerk en predikant de betrokken partijen.

Bij op non-actief-stelling of schorsing is de regiovergadering niet betrokken geweest bij het kerkenraadsbesluit zelf. In die gevallen staat beroep op de regiovergadering open (en vervolgens op de landelijke vergadering).

7 Deelname in website www.kerkrecht.nl

Bedoelde website bevat een waardevolle collectie van kerkordes, verklaringen en disputen daarbij en wordt onderhouden door een commissie onder leiding van prof. M. te Velde. Vanuit onze commissie is daarin namens onze kerken br. A.J. van Helden benoemd. Recente besluiten en bijlagen zijn toegevoegd aan de website, evenals een *reader* van ds. K. Muller over 'Kerkelijk samenleven en identiteit'. Ook de besluitvorming over de nu voorliggende voorstellen zullen aan de website ter beschikking worden gesteld.

8 Voorgestelde besluiten

De Nederlands Gereformeerde Kerken, in landelijke vergadering bijeen te Houten op ...,

1. Hebben kennis genomen van het rapport van de Commissie Kerkrecht en spreken waardering uit voor het daarin verwoorde resultaat;
2. Overwegen:
  - a. dat beginselen van een behoorlijke procesorde in de kerk minstens even belangrijk zijn als daarbuiten;
  - b. dat de instelling van een landelijke "Commissie Kerkrecht en beroepszaken" die zwaarwegend advies uitbrengt bij beroep op de landelijke vergadering in arbeidsrechtelijke geschillen die predikanten aangaan, wenselijk is;
  - c. dat deze commissie in voorkomende gevallen een conceptuitspraak dient op te stellen, die door de landelijke vergadering wordt overgenomen, tenzij hij strijdig bevonden wordt met Schrift en belijdenis dan wel apert onbillijk is;
  - d. dat deze commissie ook overigens als adviserende instantie gewenst is;

- e. dat het AKS aangepast dient te worden om op non-actief stellen van een predikant te borgen en om het ontslag van een predikant op eigen verzoek een plaats te geven;
- f. dat art. 35 AKS ten onrechte de suggestie wekt dat bij ontslag van een predikant tweemaal beroep mogelijk is;

3. Besluiten:

- a. zich in hun vergaderingen te houden aan de beginselen van behoorlijke procesorde, zoals verwoord in het rapport van de commissie, daaronder begrepen de “Richtlijn voor de behandeling van beroepschriften door de regiovergadering”;
- b. een “Commissie Kerkrecht en beroepszaken” in te stellen met de taken en bevoegdheden als verwoord in het voorgestelde reglement;
- c. art. 10 AKS zo te herzien dat het luidt als volgt:
Artikel 10 Ontslag van een predikant; op non-actief stelling
 10.1 Ontslag op eigen verzoek
 Het staat een predikant niet vrij het ambt neer te leggen. Een predikant kan evenwel op eigen verzoek eervol uit het ambt worden ontheven. Daarmee verliest hij de naam en eer van dienaar van het Woord. Dit ontslag op eigen verzoek wordt verleend door de kerkenraad na goedkeuring van de regiovergadering met verplicht advies van de Commissie Kerkrecht en beroepszaken.
 10.2 Ontslag om gewichtige redenen
 Een predikant die naar het oordeel van de kerkenraad om gewichtige, maar niet tuchtwaardig makende redenen zijn gemeente niet langer kan dienen, wordt ontslag verleend overeenkomstig de “Procedure voor ontslag van een predikant om gewichtige redenen”. Tenzij de regiovergadering tot het oordeel komt dat de predikant ook in een andere gemeente zijn ambt niet naar behoren zal kunnen vervullen, wordt hij voor een bepaalde termijn beroepbaar gesteld en blijft zolang als predikant verbonden aan de gemeente die hij diende. (*is huidige tekst van art. 10 AKS*)
 10.3 Non-actief stelling
 Een predikant kan door de kerkenraad tijdelijk op non-actief worden gesteld overeenkomstig de daarvoor bestaande procedure.
- d. de verwijzing in de WAP-richtlijn naar art. 10 AKS aan te passen als volgt:
  - i. *Wijziging artikel 9 Formaliteiten bij ontslag*
 lid 2 In geval van ontslag op grond van art. 8 lid 1 sub b is art. 10.2 AKS van toepassing (en gelden bovendien ... etc.
 lid 3 In geval van ontslag op grond van art. 8 lid 1 sub c is art. 10.1 AKS van toepassing lid 4 (*is huidige lid 3*)
  - ii. *Wijziging artikel 10 Ontslag wegens gewichtige redenen*
 lid 4: art. 10 AKS wijzigen in: art. 10.2 AKS
- e. art. 35 AKS zo te herzien dat het luidt als volgt:
 Tegen een besluit van de kerkenraad staat beroep open op de regiovergadering, en tegen een besluit van de regiovergadering op de landelijke vergadering. De regiovergadering behandelt een beroep overeenkomstig de “Richtlijn voor de behandeling van beroepschriften door de regiovergadering”.
 Tegen elk besluit is slechts één beroep mogelijk. In afwijking van de voorgaande zin staat tegen de volgende besluiten beroep open tot op de landelijke vergadering:
  - a. een besluit dat de leer der kerk betreft;
  - b. een besluit inzake schorsen van een andere ambtsdrager dan de predikant;
  - c. een besluit inzake schorsen of op non-actief stellen van een predikant.
 Een gemeentelid, kerkenraad of regiovergadering die bij een besluit betrokken zijn geweest of belang hebben, krijgen gelegenheid in elkaars aanwezigheid te worden gehoord, maar nemen niet deel aan de beraadslagingen.

Naar de verkregen uitspraak voegt men zich, tenzij dit niet recht zou zijn voor God.

- f. de vertegenwoordiging van de kerken in de website www.kerkrecht.nl op te dragen aan de nieuwe “Commissie Kerkrecht en beroepszaken”.

Bijlage 1: Opdracht van de commissie

Bron: [Besluitenlijst LV Zwolle 2007](#)

1. Doorlichting beroepsprocedures

Opdracht:

- a. te inventariseren welke beginselen van behoorlijke procesorde gewaarborgd dienen te worden in de kerkelijke rechtsgang bij beroepszaken, rekening houdend met de bijzondere aard van de kerkelijke rechtsgang;
- b. te bestuderen welke vormen en wegen daarvoor in verwante kerken worden gebruikt;
- c. te adviseren welke richtlijnen en procedures onze kerken en kerkelijke vergaderingen zouden moeten of kunnen hanteren binnen de grondslagen van het AKS en voornoemde rechtsbeginselen;
- d. en daarbij in elk geval te betrekken de mogelijkheid van (permanente dan wel ad-hoc benoemde) commissies met deskundigen (uit de regio dan wel breder) die in een appelprocedure advies uitbrengen aan de betreffende kerkelijke vergadering;
- e. alsmede te adviseren over de in het licht van het voorgaande eventueel noodzakelijke (of wenselijke) aanpassing van het AKS en de concrete tekst van aanvullende reglementen, inclusief een voorstel over de vraag of dergelijke reglementen verplicht toegepast moeten worden dan wel als een mogelijkheid aan de onderscheiden kerkelijke vergaderingen aangereikt worden;
- f. om op die manier over dit geheel tot een gemotiveerd en concreet uitgewerkt voorstel voor de eerstvolgende landelijke vergadering te komen, en
- g. om in de tijd tot de komende landelijke vergadering voor advies beschikbaar te zijn.

2. Onderzoek onafhankelijke commissie arbeidsrechtelijke geschillen

Opdracht:

de wenselijkheid en mogelijkheid te onderzoeken van een onafhankelijke commissie, die - zoals die bevoegdheid nu bij de regio berust - bindende uitspraken doet in arbeidsrechtelijke geschillen t.a.v. predikanten en over de uitvoering van deze opdracht aan de kerken te rapporteren.

3. Aanpassing AKS aan WAP-regeling

Opdracht:

voorstellen aan de kerken te doen om het AKS zodanig te herzien, dat:

1. de nieuwe bepalingen in de WAP-regeling over het op non actief stellen van predikanten daarin wordt geborgd;
2. het ontslag van een predikant op eigen verzoek daarin een plaats krijgt;
3. daarover te rapporteren aan de volgende landelijke vergadering;

4. Participatie in website www.kerkrecht.nl

Opdracht:

de participatie namens de kerken in de website www.kerkrecht.nl te verzorgen.

Bijlage 2: Richtlijn voor de behandeling van beroepschriften door de regiovergadering

1. Inleiding

Art. 35 AKS (Beroep op een meerdere vergadering) opent met de volgende bepaling:

Tegen een besluit van de kerkenraad staat beroep open op de regiovergadering, en tegen een besluit van de regiovergadering op de landelijke vergadering. Tegen elk besluit is slechts één beroep mogelijk.

Ter wille van een goede rechtspleging dient de regiovergadering bij de behandeling van een beroepschrift een heldere en uniforme procedure te volgen. Dit klemmt te meer omdat volgens art. 35 AKS de regiovergadering meestal de enige beroepsinstantie is. Onderstaande richtlijn is door de kerken vastgesteld als een hulpmiddel voor de regiovergadering danwel de regioscriba en de voorzitter van de regiovergadering om de behandeling van een beroep op een geordende en zorgvuldige wijze te laten verlopen.

2. Reikwijdte

Er zijn verschillende vormen van beroep en deze richtlijn is in eerste instantie maar voor een deel ervan geschreven. We geven een overzicht.

2.1. Beroep tegen een besluit van de kerkenraad

Dit betreft alle besluiten van de kerkenraad, behalve de besluiten die genoemd worden onder 2.2. tot en met 2.4.

2.2. Beroep tegen een besluit dat de leer van de kerk of schorsing van een ambtsdrager (niet zijnde een predikant) betreft

Deze procedure kent als enige de mogelijkheid van een beroep tegen een beslissing van de regiovergadering op de landelijke vergadering.

2.3. Ontslag of afzetting van een predikant

Een kerkenraad kan zijn predikant alleen ontslaan na goedkeuring door de regiovergadering. Tegen het verlenen van die goedkeuring dan wel het weigeren daarvan door de regiovergadering staat voor de betrokken predikant en kerkenraad beroep op de landelijke vergadering open.

2.4. Schorsing of op non-actief stelling van een predikant

Dit type besluit neemt een kerkenraad in eigen verantwoordelijkheid (schorsing na goedkeuring door de naastgelegen naburige kerk) en daartegen is beroep op de regiovergadering mogelijk en daarna op de landelijke vergadering.

Deze richtlijn is bedoeld voor beroepszaken waarin de regiovergadering de laatste beroepsinstantie is, dat is dus alleen 2.1. Even goed is de hoofdlijn ook in andere genoemde gevallen toepasbaar.

3. Voorfase

Indien binnen een gemeente een conflict is ontstaan waarover de kerkenraad een uitspraak moet doen en de kerkenraad om advies verlegen zit, kan zij advies inwinnen. Dat kan bij een broeder of zuster van buiten de eigen gemeente, of bij de kerkenraad van een naburige gemeente. Maar naar de regel van art. 37.1 AKS kan ook 'het oordeel en de hulp van de zusterkerken' worden ingeroepen in de regiovergadering.

Als zo'n verzoek komt in het kader van een (beginnend) conflict, is het verstandig dit conflict niet inhoudelijk in de regiovergadering te bespreken, maar in de gevraagde hulp te voorzien door een of meer broeders of zusters uit de kring van de (regio)kerken aan te wijzen als adviseurs. Deze adviseurs zullen naar eigen inzicht, ervaring en wijsheid de kerkenraad adviseren en ze hoeven niet inhoudelijk te rapporteren over hun bevindingen en advies. Op die manier kan de regiovergadering haar taak als onafhankelijke, onpartijdige beroepsinstantie uitvoeren wanneer het conflict onverhoopt niet tot een oplossing komt maar uitloopt op een beroep tegen een beslissing van de kerkenraad. Uiteraard kunnen de betrokken adviseurs niet als afgevaardigden deelnemen aan de regiovergadering die het beroepschrift in behandeling neemt of daarover een besluit neemt. Mocht abusievelijk zo'n broeder of zuster toch worden afgevaardigd, dan dient hij of zij zich vanwege die eerdere betrokkenheid van deelname aan het onderzoek en de besluitvorming te onthouden (of tijdig te laten voorzien in een andere afgevaardigde). Mocht dit niet spontaan gebeuren, dan kan degene die beroep instelt hierom vragen. Zo'n verzoek wordt wraking genoemd; hiervoor wordt verwezen naar paragraaf 4.4.

4. Het in behandeling nemen van een beroepschrift

4.1. Benoeming commissieleden

Om onnodige vertraging te voorkomen zal de regioscriba, als een beroepschrift binnenkomt, onmiddellijk contact opnemen met (het moderamen van) de kerkenraad die de voorzitter voor de laatstgehouden regiovergadering heeft geleverd. Deze kerkenraad benadert de voorzitter van de landelijke Commissie Kerkrecht en beroepszaken en zoekt binnen de eigen gemeente of uit de regiokerken een tweetal bekwame gemeenteleden voor een commissie, die – voorgezeten door een lid van de landelijke Commissie Kerkrecht en beroepszaken – een advies voor de aanstaande regiovergadering opstelt. Mocht het conflict spelen in de gemeente die als roepende kerk voor de laatstgehouden regiovergadering heeft gefungeerd, dan benadert de regioscriba de daarvóór roepende kerk of de eerstvolgende roepende kerk voor de bemensing van deze commissie.

4.2. Ontvankelijkheid van het beroepschrift

Deze commissie adviseert de regiovergadering allereerst over de vraag of het beroepschrift ontvankelijk is.

Een beroepschrift is slechts ontvankelijk indien:

1. er beroep wordt aangetekend tegen een besluit van de kerkenraad;
2. appellant zijn grieven gemotiveerd kenbaar heeft gemaakt aan de kerkenraad;
3. tussen kerkenraad en appellant over de grieven is gesproken, of appellant bereid is geweest deze grieven met de kerkenraad te bespreken, maar dit gesprek buiten diens schuld om niet heeft plaatsgehad;

4. het beroepschrift binnen redelijke termijn is ingediend. Tenzij het AKS of de daar op gebaseerde regelingen anders bepalen, wordt de termijn van dertien weken als redelijke termijn aangemerkt: het beroepschrift moet binnen dertien weken nadat het besluit van de kerkenraad aan appelland is bekendgemaakt door de regio zijn ontvangen;
5. het beroepschrift aangeeft in welk opzicht het betreffende besluit strijdig bevonden wordt met Gods Woord, of niet overeen zou stemmen met de leer van de kerk of met het AKS.

Indien de commissie van oordeel is dat het een ontvankelijk beroep betreft, neemt de commissie het beroep in behandeling. Het positieve advies over de ontvankelijkheid wordt dan meegenomen in het inhoudelijke advies van de commissie over de gegrondheid van het beroep.

Indien appelland niet de moeite heeft genomen om zijn grieven met de kerkenraad of een afvaardiging daarvan te bespreken, wordt hem geadviseerd dit alsnog binnen een bepaalde termijn te doen. De behandeling van het beroepschrift wordt opgeschort, totdat deze termijn is verstreken, en betrokkene de commissie heeft gemeld te persisteren bij zijn beroepschrift, ondanks het onderhoud dat met de kerkenraad heeft plaatsgevonden.

Indien de commissie tot het voorlopige oordeel komt dat het beroepschrift niet-ontvankelijk is, informeert zij degene die beroep heeft ingesteld over haar bevindingen en stelt zij betrokkene in de gelegenheid hierop te reageren en het beroepschrift op dit punt aan te vullen binnen een door de commissie te stellen termijn. Indien binnen de gestelde termijn het ontvankelijkheidsgebrek naar het oordeel van de commissie niet is verholpen, adviseert de commissie aan de regiovergadering het beroep niet-ontvankelijk te verklaren. De commissie geeft haar advies vorm als een conceptbesluit. Als de regiovergadering dit advies overneemt, is daarmee het beroep afgehandeld.

Indien het advies van de commissie geen vragen oproept, kan de regiovergadering tot een besluit omtrent de ontvankelijkheid komen zonder de commissie of appelland te horen.

Indien de regiovergadering alles afwegende tot het oordeel komt dat het beroepschrift niet-ontvankelijk is, deelt zij dit besluit zo spoedig mogelijk mee aan appelland en de kerkenraad tegen wiens besluit het beroep was gericht. De beslissing dient helder en voldoende te worden gemotiveerd, en schriftelijk aan partijen te worden meegedeeld.

Tegen deze beslissing staat geen beroep open. Niet-ontvankelijkheid is dus een eindoordeel. Dat betekent enerzijds dat dit oordeel niet lichtvaardig gegeven kan worden, omdat daarmee iemand een inhoudelijk oordeel over het beroep wordt onthouden. Maar anderzijds wordt een commissie en een regiovergadering onnodig werk gegeven, indien lichtvaardig over zo'n ontvankelijkheidsgebrek wordt heengestapt. Bovendien wordt daarmee de kerkenraad en eventuele andere betrokkenen geen recht gedaan en – niet in de laatste plaats – appelland ook niet.

4.3. In behandeling nemen van het beroepschrift

Indien de commissie het beroepschrift ontvankelijk acht, hoort zij de broeder of zuster die beroep heeft ingesteld en de betrokken kerkenraad. Dit horen gebeurt in elkaars

aanwezigheid, zodat elk der betrokken partijen kennis kan nemen van en reageren op hetgeen door de ander naar voren wordt gebracht.

Indien een van de partijen van mening is dat een lid van de commissie niet onpartijdig is, kan hij wraking verzoeken, als uitgewerkt onder 4.4.

Partijen mogen zelf het woord voeren, maar dit ook laten doen door een raadsman van eigen keuze. Zij moeten wel bij de behandeling aanwezig zijn.

Van de hoorzitting wordt een verslag opgesteld.

Tijdig voor de eerstvolgende regiovergadering brengt de commissie schriftelijk verslag uit van haar bevindingen, overwegingen en adviezen. Dit verslag gaat vergezeld van een gemotiveerd conceptbesluit. Zowel appelland als de betrokken kerkenraad krijgen gelegenheid om op dit advies van de commissie te reageren.

Aan de bespreking tijdens de regiovergadering van het advies van de commissie ter afhandeling van het beroep nemen geen afgevaardigden van de betrokken kerkenraad deel. Ook de andere regiokerken vaardigen geen broeders of zusters af naar deze regiovergadering, die een bijzondere relatie hebben met de appelland of met de kerkenraadsleden van de betrokken kerkenraad. Elke schijn van vooringenomenheid, vriendjespolitiek of belangenverstrengeling dient bij de samenstelling van de afvaardiging van deze regiovergadering vermeden te worden (art. 35 AKS, derde volzin).

Voor de beraadslaging door de regiovergadering verzoekt de regiovergadering appelland en de woordvoerder van de betrokken kerkenraad, alsmede de eventueel meegebrachte raadsliden, de vergadering te verlaten.

4.4. Wraking

Op verzoek van een partij kan elk van de commissieleden of afgevaardigden die bij de behandeling van het beroep betrokken zijn, worden gewraakt op grond van feiten of omstandigheden waardoor de onpartijdigheid van die commissie of vergadering schade zou kunnen lijden. Voor de concrete wrakingscriteria wordt verwezen naar paragraaf 9 van het Protocol Commissie van Voorbereiding en Advies in arbeidsrechtelijke zaken.

Het verzoek geschiedt schriftelijk en is gemotiveerd. Het wordt ingediend bij de voorzitter van de betreffende commissie of vergadering, waarvoor partijen gevraagd zijn te verschijnen. Indien partijen eerst bij de aanvang van een hoorzitting door een commissie of vergadering kennis hebben kunnen nemen van de namen van degenen die bij de behandeling van het beroep betrokken zijn, kan het verzoek ook mondeling geschieden. Dit dient dan onmiddellijk bij aanvang van de hoorzitting of vergadering te gebeuren.

Het verzoek om wraking wordt zo spoedig mogelijk behandeld door de betreffende commissie of vergadering, waarvan het commissielid of de afgevaardigde wiens wraking is verzocht, geen deel uitmaakt. Verzoeker is bij deze behandeling niet aanwezig.

De commissie of vergadering beslist of het gewraakte commissielid of de gewraakte afgevaardigde zich aan de behandeling van het beroep dient te onttrekken en of zijn plaats door een andere persoon dient te worden ingevuld, alvorens de behandeling van het beroep een aanvang kan nemen. Tegen deze beslissing staat geen beroep open.

5. Besluitvorming

De beslissing op het beroepschrift wordt zo spoedig mogelijk na sluiting van de regiovergadering aan appellant en de betrokken kerkenraad meegedeeld door een door de regiovergadering uit haar midden aangewezen woordvoerder.

Deze mondelinge mededeling van de beslissing op het beroep wordt uiterlijk binnen een termijn van één week gevolgd door een schriftelijke mededeling van de beslissing en de motivering hiervan. Bij die motivering kan de regiovergadering geheel of gedeeltelijk aansluiten bij het advies van de commissie. Indien van dit advies wordt afgeweken, luistert een duidelijke motivering extra nauw.

Indien het advies niet wordt overgenomen, wijst de regiovergadering uit haar midden een of meer afgevaardigden aan, die – al dan niet in samenwerking met de regioscriba – zorg dragen voor het opstellen van de gemotiveerde beslissing.

De beslissing wordt getekend door de voorzitter van de betreffende regiovergadering en de regioscriba.

De regiovergadering geeft de woordvoerder een duidelijke instructie mee omtrent het doen van mededelingen aan de kerkelijke pers.

Bijlage 3: Bij dreigend ontslag

Toelichting: de kerken kennen een uitgewerkte “Procedure voor ontslag van een predikant om gewichtige redenen” (bijlage bij [WAP-richtlijn](#)). Meestal kunnen heel wat stappen overgeslagen worden omdat er tussen gemeente en predikant een beëindigingsovereenkomst bestaat. Bij de gang van zaken plaatsen wij de volgende kanttekeningen.

Bij zwaarwegende problemen in de relatie tussen kerkenraad en predikant wordt altijd de hulp van de VAC ingeroepen. Deze commissie streeft naar behoud en herstel van de goede verhoudingen.

Wanneer dit herstel niet mogelijk is kunnen partijen in overleg een beëindigingsovereenkomst opstellen. Deze overeenkomst wordt, conform Art. 10 van de Richtlijn, voorgelegd aan de landelijke Adviescommissie WAP.

Wanneer het gelukt is om deze overeenkomst in goed overleg op te stellen, kan de kerkenraad zich daarmee tot de regiovergadering wenden met verzoek om goedkeuring van het ontslag. Als de predikant niet vraagt om beroepbaar te mogen blijven, kan de behandeling door de regiovergadering summier zijn, zonder afgevaardigde van de naburige regio en zonder een lid van de Commissie Kerkrecht en beroepszaken. De vraag naar rechtmatigheid van het ontslag is immers door de wederzijdse overeenstemming grotendeels achterhaald.

Wanneer de predikant wel vraagt om beroepbaar te mogen blijven, kan een eventuele afspraak om over de gronden van het ontslag te zwijgen, geen stand houden. De regiovergadering zal dan een commissie instellen waarin ook de naburige regio betrokken is en een lid van de Cie Kerkrecht en beroepszaken, die kerkenraad en predikant in elkaars aanwezigheid hoort, advies inwint bij de VAC en verder alles doet wat zij nodig acht om de regiovergadering in staat te stellen een verantwoord besluit te nemen.

Het blijft ook mogelijk om geen beëindigingsovereenkomst op te stellen en de volledige weg te volgen van de ontslagprocedure. De regiovergadering zal dan een commissie instellen waarin ook de naburige regio betrokken is, die kerkenraad en predikant in elkaars aanwezigheid hoort, advies inwint bij de VAC en bij de landelijke Adviescommissie WAP en verder alles doet wat zij nodig acht om de regiovergadering in staat te stellen een verantwoord besluit te nemen. Aan deze commissie wordt een lid van de Commissie Kerkrecht en beroepszaken toegevoegd met het oog op de arbeidsrechtelijke aspecten. Dit lid zorgt in elk geval voor de concepten van besluitteksten van de regiovergadering.

Bijlage 4:

Reglement Commissie Kerkrecht en Beroepszaken

Artikel 1 Begripsbepalingen

In dit reglement wordt verstaan onder:

- de Commissie: de Commissie Kerkrecht en Beroepszaken, ingesteld bij besluit van de Landelijke Vergadering Houten 2011;
- de voorzitter: de voorzitter van de Commissie of diens plaatsvervanger;
- de secretaris: de secretaris van de Commissie of diens plaatsvervanger;

Artikel 2 Samenstelling van de Commissie

1. De Commissie bestaat uit tenminste vijf leden.
2. De leden van de Commissie worden benoemd door de landelijke vergadering.
3. Als lid van de Commissie kunnen worden benoemd belijdende leden van de Nederlands Gereformeerde Kerken, die beschikken over voldoende competenties om te kunnen participeren in de Commissie.
4. De Commissie kan ook de hulp inroepen van belijdende leden van de Nederlands Gereformeerde Kerken, de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt of de Christelijke Gereformeerde Kerken, die beschikken over voldoende competenties om te kunnen participeren in de Commissie.
5. Als voorzitter van de Commissie benoemt de landelijke vergadering bij voorkeur een jurist, die ervaring heeft met rechtspraak en beroepsprocedures.
6. De Commissie benoemt uit haar midden een plaatsvervangend voorzitter, een secretaris en een plaatsvervangend secretaris.

Artikel 3 Taken van de Commissie

De Commissie heeft een brede algemene opdracht met enkele specifieke taken:

1. Beschikbaar te zijn voor hulp en advies op kerkrechtelijk gebied.
2. Vertegenwoordiging van de kerken in de website www.kerkrecht.nl.
3. Deskundigheidsbevordering van regioscriba's en andere vertegenwoordigers van regiovergaderingen, door middel van periodieke toerusting waarbij kerkelijke casus worden behandeld.
4. Het aanwijzen van een deelnemer aan een regionale commissie in geval van gevraagde instemming met ontslag of afzetting van een predikant, alsmede inzake schorsing en op non-actief stelling van een predikant.
5. Verplichte advisering bij beroepsprocedures op regiovergaderingen en de landelijke vergadering.
6. Het treffen van een voorlopige voorziening bij spoedeisende geschillen op verzoek van één van de partijen.
7. Het uitbrengen van een zwaarwegend advies aan de landelijke vergadering bij beroep op de landelijke vergadering in arbeidsrechtelijke geschillen.

Artikel 4 Voorlopige voorziening

1. De voorzitter van de Commissie is bevoegd in gevallen waarin vanwege een geschil tussen predikant en kerkenraad uit hoofde van onverwijlde spoed, gelet op de belangen van partijen, een onmiddellijke maatregel wordt vereist, op verzoek van een belanghebbende een voorlopige voorziening te treffen. Deze bevoegdheid omvat mede de bevoegdheid zekerheidstelling te gelasten ten behoeve van de partij, die dat vordert, in een door de voorzitter te bepalen vorm terzake van iedere vordering of tegenvordering van de belanghebbende jegens de tegenpartij.
2. Het verzoek wordt ingediend bij de voorzitter met gelijktijdige verzending van een afschrift aan de wederpartij en aan de secretaris en bevat een duidelijke omschrijving van de gevraagde voorlopige voorziening, van de gronden van de vordering en van die, waarop de gestelde spoedeisendheid berust. De producties, waarop de vordering is gebaseerd, worden met het verzoek ingediend.
3. De voorzitter bepaalt terstond de dag, het tijdstip en de plaats van de zitting, waarop de vordering bedoeld in het tweede lid wordt behandeld en doet daarvan onverwijld schriftelijk mededeling aan partijen. Op die zitting hoort de voorzitter de betrokken partijen. Indiening van verdere schriftelijke stukken heeft slechts plaats, wanneer de voorzitter dit bepaalt.
4. Indien de voorzitter van oordeel is, dat de zaak onvoldoende spoedeisend is of te ingewikkeld om een voorlopige voorziening te treffen, kan hij op die grond de vordering geheel of gedeeltelijk afwijzen met de bepaling dat daarover door de regiovergadering of de landelijke vergadering zal worden beslist.
5. De voorzitter doet binnen veertien dagen na de dag van de zitting schriftelijk uitspraak op het verzoek. Tegen deze uitspraak staat geen beroep open.

Artikel 5 Het uitbrengen van advies aan de landelijke vergadering

1. Ingeval de Commissie verzocht wordt een advies aan de landelijke vergadering uit te brengen bij beroep op de landelijke vergadering in arbeidsrechtelijke geschillen dan wijst de Commissie drie personen aan om het geschil te behandelen. Deze drie personen die het geschil behandelen vormen samen "de Commissie van Voorbereiding en Advies".
2. Deze Commissie van Voorbereiding en Advies bereidt het advies aan de landelijke vergadering voor volgens het bij dit reglement behorende 'Protocol Commissie van Voorbereiding en Advies in arbeidsrechtelijke geschillen'.

Bijlage 4.1:

Protocol Commissie van Voorbereiding en Advies in arbeidsrechtelijke geschillen

Bij de formulering van dit protocol is zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij het "Protocol behandeling geschillen Commissie van Beroep predikantszaken" van de GKV.

§ 1. Algemene bepalingen

Artikel 1

In dit protocol wordt met 'de Commissie' bedoeld de Commissie van Voorbereiding en Advies in arbeidsrechtelijke geschillen, genoemd in het Reglement Commissie Kerkrecht en Beroepszaken.

§ 2. Vertegenwoordiging in de procedure

Artikel 2

Ingeval (één der) partijen zich in de procedure laten vertegenwoordigen, zenden partijen en de secretaris van de Commissie alle op de procedure betrekking hebbende stukken in ieder geval aan de gemachtigde.

Artikel 3

1. Iedere partij kan voor de Commissie "in persoon" verschijnen (de kerkenraad deugdelijk vertegenwoordigd) of zich doen vertegenwoordigen door een advocaat dan wel door een daartoe schriftelijk gevolmachtigde. Iedere partij kan zich door personen van haar keuze doen bijstaan.
2. Indien een partij zich ter zitting door een advocaat of gevolmachtigde doet vertegenwoordigen of bijstaan, stelt zij zo spoedig mogelijk na vaststelling van de datum van de zitting de secretaris van de Commissie en de wederpartij hiervan schriftelijk in kennis. Indien het verzoekschrift of daarop volgende correspondentie is uitgegaan van een gemachtigde, wordt deze kennisgeving geacht te zijn gedaan.
3. De Commissie kan, wanneer het belang van de zaak dit vereist, partijen in persoon oproepen ter zitting te verschijnen.

§ 3. Inleidende procedure

Artikel 4

1. Alvorens de Commissie met haar werkzaamheden aanvangt vraagt de secretaris bij de scribe van de regiovergadering het volledige dossier (waarvan ook deel uitmaakt het verslag van de mondelinge behandeling ter regiovergadering) op dat aan de besluitvorming ten grondslag heeft gelegen.
2. Na ontvangst van het dossier stelt de secretaris een inventaris van stukken op, die aan partijen wordt toegezonden met het verzoek om binnen een week aan te geven of naar hun oordeel deze inventaris correct en compleet is.
3. Indien een partij van oordeel is dat in de inventaris een of meer stukken ontbreken dan wel behoefte heeft om reeds voorafgaande aan de hierna te noemen schriftelijke behandeling stukken aan het dossier toe te voegen, bericht zij dat binnen een week na ontvangst van de inventaris, onder toezending van ontbrekende c.q. de aanvullende stukken aan de secretaris van de Commissie.
4. Partijen zenden al hun mededelingen en andere geschriften rechtstreeks aan de secretaris van de Commissie. Van iedere mededeling of geschrift wordt gelijktijdig

een afschrift aan de wederpartij gezonden. Hetzelfde geldt voor mededelingen van de Commissie aan partijen.

§ 4. Schriftelijke behandeling

Artikel 5

Verzoeker en verweerder worden door de Commissie in de gelegenheid gesteld een memorie van eis respectievelijk een memorie van antwoord in te dienen. Over de daarbij in acht te nemen termijnen treedt de secretaris van de Commissie vooraf met partijen in overleg. Indien dit overleg niet leidt tot overeenstemming, beslist de Commissie.

§ 5. Zitting

Artikel 6

1. De Commissie geeft aan partijen de gelegenheid hun standpunten in een zitting mondeling - in elkaars aanwezigheid - toe te lichten, al dan niet naar aanleiding van vragen van de Commissie.
2. De Commissie bepaalt de dag, het tijdstip en de plaats van de zitting. Zij stelt partijen hiervan schriftelijk in kennis met inachtneming van een redelijke termijn voorafgaand aan de zitting. Hetzelfde geldt voor volgende zittingen, die naar het oordeel van de Commissie nodig mochten zijn.

§ 6. Verstek c.a.

Artikel 7

1. Blijft de verweerder in gebreke binnen de door de Commissie bepaalde termijn de memorie van antwoord bedoeld in artikel 5 in te dienen, zonder daartoe gegronde redenen aan te voeren, dan kan de Commissie bij haar advies aan de landelijke vergadering daaraan de gevolgen verbinden, die zij geraden acht.
2. In dat geval kan de Commissie aanstonds besluiten om aan de landelijke vergadering het advies uit te brengen om het verzoek geheel of gedeeltelijk toe te wijzen tenzij dit verzoek haar onrechtmatig of onbillijk voorkomt. De Commissie kan alvorens advies uit te brengen van de verzoeker het bewijs van een of meer van zijn stellingen verlangen.
3. Het bepaalde in het eerste en tweede lid is van overeenkomstige toepassing indien een zitting, voorafgegaan door een wisseling van memories, plaatsvindt en de verweerder, ofschoon behoorlijk opgeroepen, niet ter zitting verschijnt, zonder daartoe gegronde redenen aan te voeren.
4. Blijft de verzoeker in gebreke binnen de door de Commissie bepaalde termijn de memorie van eis bedoeld in artikel 5 in te dienen, zonder daartoe gegronde redenen aan te voeren, dan kan de Commissie de landelijke vergadering adviseren om door het doen van een uitspraak een einde te maken aan het geding. Hetzelfde geldt indien de verzoeker, na het indienen van de memorie van eis, binnen een door de Commissie bepaalde termijn in gebreke blijft zijn vordering overeenkomstig een opdracht van de Commissie naar behoren toe te lichten dan wel, ofschoon behoorlijk opgeroepen, niet ter zitting verschijnt, zonder daartoe gegronde redenen aan te voeren.

§ 7. Getuigen en deskundigen

Artikel 8

De Commissie kan op verzoek van partijen getuigen horen.

Artikel 9

1. Indien een getuigenverhoor plaatsvindt bepaalt de Commissie de dag, het tijdstip en de plaats van het verhoor van getuigen, alsmede de wijze waarop het verhoor zal geschieden. De dag, het tijdstip en de plaats worden tijdig aan partijen schriftelijk medegedeeld.
2. De namen van de getuigen die een partij wenst te doen horen, worden tijdig aan de Commissie en de wederpartij medegedeeld onder opgave van de onderwerpen waarover de getuige zijn getuigenis zal afleggen.
3. Van het getuigenverhoor wordt een verslag opgemaakt.

Artikel 10

Een partij is vrij een door haar ingewonnen advies van een deskundige over te leggen. Indien de partij die het advies heeft overgelegd of de wederpartij daarom heeft verzocht, dan wel de Commissie zulks heeft bepaald, wordt de deskundige door de Commissie opgeroepen om ter zitting een nadere toelichting te geven, tenzij dit naar het oordeel van de Commissie geen toegevoegde waarde heeft.

Artikel 11

1. De Commissie kan een of meer deskundigen benoemen tot het uitbrengen van een advies.
2. De Commissie zendt onverwijld aan partijen een afschrift van de benoeming van de deskundige en van de aan hem gegeven opdracht. Daarbij kan de Commissie bepalen of, en in welke mate (een der) partijen bij wijze van voorschot de kosten en/of het honorarium van de deskundige dient c.q. dienen te betalen. De Commissie besteedt in haar advies aan de landelijke vergadering ook aandacht aan de vraag voor wiens c.q. wier rekening uiteindelijk de kosten en een eventueel honorarium van de deskundige dienen te komen.
3. Indien een partij de deskundige niet de voor hem vereiste inlichtingen verschaft of de voor hem benodigde medewerking verleent, kan de deskundige de Commissie verzoeken de desbetreffende partij daartoe opdracht te geven. Geeft de betrokken partij aan die opdracht geen uitvoering dan kan de Commissie daaraan de gevolgen verbinden die haar geraden voorkomen.
4. Na ontvangst van het rapport van de deskundige wordt dit in afschrift door de Commissie onverwijld aan partijen toegezonden.
5. Partijen worden in de gelegenheid gesteld schriftelijk op het rapport van de deskundige te reageren binnen een door de Commissie te bepalen termijn.
6. Ieder der partijen kan de Commissie schriftelijk verzoeken de deskundige in een zitting van De Commissie te doen horen. Indien een partij zulk een verzoek wenst te doen, deelt zij dit onverwijld na ontvangst van het rapport van de deskundige mede. Ter zitting stelt de Commissie ieder der partijen in de gelegenheid de deskundige vragen te stellen. Aan partijen wordt desverzocht de gelegenheid gegeven hunnerzijds voor eigen rekening deskundigen op dezelfde zitting voor te brengen.

§ 8. Het advies

Artikel 12

1. De Commissie deelt aan het einde van de zitting als bedoeld in artikel 6 aan partijen mede op welke termijn de Commissie advies zal uitbrengen aan de landelijke vergadering. Dit advies zal tevens een concept-beslissing ten behoeve van de landelijke vergadering bevatten.
De Commissie is bevoegd de termijn, indien noodzakelijk, één of meermalen te verlengen. De Commissie adviseert met bekwame spoed.
2. De behandeling door de Commissie duurt voort totdat de landelijke vergadering haar einduitspraak heeft gegeven. Ook tijdens de bijeenkomst van de landelijke

vergadering en de beraadslaging aldaar is de Commissie (dan wel een of meer vertegenwoordigers ervan) beschikbaar voor het geven van advies.

§ 9. Wraking

Artikel 13

Een Commissielid kan gedurende vijf dagen nadat partijen hebben kennis genomen van de aanwijzing door de voorzitter van dat Commissielid door een der partijen worden gewraakt indien:

- a. hij een persoonlijk belang bij het geschil heeft;
- b. hij aan een der betrokkenen in bloed- of aanverwantschap bestaat tot in de vierde graad ingesloten;
- c. hij aan een der partijen advies heeft gegeven of met deze partijen over de zaak bespreking heeft gevoerd;
- d. hij in een aanwijsbare graad van vriendschap of vijandschap staat tot een der partijen;
- e. hij binnen een tijdvak van 5 jaren voorafgaande aan de datum van ontvangst van het verzoekschrift door de landelijke vergadering lid is geweest van de betrokken kerkenraad of de bij de zaak betrokken regiovergaderingen;
- f. daarvoor andere ernstige redenen aanwezig zijn.

Artikel 14

Over de wraking van een Commissielid wordt zo spoedig mogelijk beslist door de overige leden van de Commissie. Bij staking van stemmen wordt de wraking geacht te zijn toegewezen.

§ 10. Privacy

Artikel 15

1. De Commissie kan besluiten (één der) partijen te verzoeken gegevens dan wel attesten te verstrekken die behoren tot de persoonlijke levenssfeer van deze partij of een betrokkene, waaronder medische gegevens. Door het feitelijk verstrekken van deze gegevens wordt de Commissie geacht toestemming te hebben van de stukken kennis te nemen.
2. Gegevens als bedoeld in lid 1 worden slechts aan derden, waaronder de (overige) partijen en de landelijke vergadering, verstrekt indien de betrokkene dan wel zijn of haar wettelijke vertegenwoordiger daartoe schriftelijke toestemming verleent. Slechts een namens één der partijen optredende vertrouwensarts, advocaat en een professionele rechtshulpverlener kan zonder schriftelijke toestemming inzage krijgen in de gegevens als bedoeld in lid 1.
3. De in lid 2 bedoelde toestemming bevat de naam, adres en leeftijd van de betrokkene en een omschrijving van de personen die toestemming hebben kennis te nemen van de gegevens.

§ 11. Overige voorzieningen

Artikel 16

Over zaken waarin dit reglement niet voorziet beslist de Commissie.